

Klo 0600. Tallityöntekijä Mirka aloittaa oriaseman päivän ruokkimalla yksittäistarhoissa pidettävät, astutettaviksi tuodut tammot varsoineen.

Klo 0630. Ensimmäiset tutkittavat tammot tuodaan pakkopilttisiin. Oriaseaman pitäjä Janne Ihamuotila pesee niiden perät ennen ultrausta.

Oriaseaman aamu

Jos Ylöjärveltä lähtee Kurun suuntaan, tulee muutamassa minuutissa kukkuloiden hallitsemaan Ylisten kylään. Kylästä löytyy Aria Stable -oriasema, jossa työt ovat aamukuudelta jo täydessä vauhdissa.

TEKSTI JA KUVAT: MARGIT TICKLÉN

Kello on varttia yli kuusi, kun automme kääntyy Kurun tieltä tallin pihaan johtavalle hiekkatielle. Tien viertä seurailee harjoitusravirata ja heti sen takana näkyy hiekkapohjaisia tarhoja, joissa käy kuhina. Tammot ja varsat pyöriivät aidan vierellä, kun oriaseman työntekijä nostelee niille hangolla tuoretta heinää mönkin peräkärystä.

Uudelta näyttävän tallirakennuksen edusta on tyhjä. Sisältä löytyy kuitenkin koko oriaseman

väki: omistaja Janne Ihamuotila, hänen vaimonsa Maija, poika Juho, eläinlääkäri Jaana Eskola, siitola-avustaja Rina Pottila ja tallityöntekijä Milla. He ovat kerääntyneet tietokoneen ääreen.

- Katsotaan tässä, mille oriille on tullut spermatilauksia ja mikä tammot on haettava tutkimuksiin, valottaa Janne. - Ja saadaan samalla Maijalle ennakkotietoa, mille junalle ja bussille paketit on tänään ehdittävä viedä.

Eläinlääkäri on ajanut Ylisiin ko-

Klo 0725. Kun sperma on todettu käyttökelpoiseksi, Jaana laimentaa sen sopivaan pitoisuuteen ja jakaa annospatruunoihin.

Klo 0750. Jaanalle tuodaan ultrattavaksi varsallinen Shetlanninponitamma.

Klo 0640. Aamuvirkut tammanomistajat seuraavat tarkasti, mitä eläinlääkäri Jaana Eskolan ultraäänilaitteessa näkyy.

Klo 0720. Jaana laittaa tipan spermaa lasilevyjen väliin ja tutkii sen sisältämien siittiöiden määrää ja liikkuvuutta mikroskoopilla.

toaan Toijalasta mutkan kautta.

- Lähdin jo puoli viideltä, koska kävin matkan varrella kahdella tallilla katsomassa tammoja, hän seilitteä.

- Keväällä siemennyksiä tekevät eläinlääkärit eivät juuri ehdi nukkua, tammoja on katsottava silloin, kun niiden aika on. Itselläni on ollut siemennettäviä tammoja vuosittain noin 300 jo pidemmän aikaa, joten siihen osaa kyllä varautua.

Ilman ultraäänilaitetta ei pärjää

Aria Stablessa päivän tilanne on se, että tutkittavia on kiimakierrosta tehtyjen merkintöjen perusteella kaikkiaan 15. Tallille ollaan aamun aikana myös tuomassa kahden tammaa, joiden pitäisi omistajien tietojen mukaan olla "siemennuskunnossa". Kello on puoli seit-

semän, kun pihalta kuuluu ensimmäisen kuljetusauton ääni. Eskola pyytää hakemaan ensimmäiset tammat pakkopilttuisiin.

Nimestään huolimatta pakkopilttuu ei tammoja pelota. Pian niitä seisoo niissä kolme rinnakkain. Kaikki suomenhevosiä.

- Aria on keskikokoinen oriaseema, eli täällä siemennetään ehkä 120 -150 tammaa kaudessa, laskee Eskola. Hän toimii myös kahden muun pirkanmaalaisen oriaseeman vastuueläinlääkärinä.

- Suomenhevosiä, ratsuja, lämminveriravureita ja poneja. Sitten täällä hypytetään oriita, eli kerätään niiden spermaa ja lähetetään muille asemille.

Kaikki tammat tutkitaan ultraäänilaitteella, joka näyttää kuvaa kohdunsuulta. Sen ja munarakkulan eli follikkelin on oltava sopivassa kehitysvaiheessa, jotta siemennys onnistuu ja tamma tiinehtyy.

- Ilman ultraa työ olisi aikamoista hakuammuntaa. Keskimäärin katson jokaisen siemennettävän tamman viiteen kertaan. Määrät ovat niin suuria, että on tärkeää omistaa kunnolliset työvälineet. Minulla on käytössäni japanilainen Aloka. Se on kallis, mutta kuvan laatu on hyvä.

Ori nenäliinan päässä

Tammoja vaihdetaan melko nopeassa tahdissa: pesu, tyhjennys ja tutkimus ovat ohi kymmenesä minuutissa. Eskola antaa tietoa tammojen tilanteesta Millalle, joka seisoo tietokoneen ääressä ja naputtaa ne ruudulle. Samaan aikaan jo neljänä kesänä asemalla työskennellyt Rina valmistelee ensimmäistä keinovaginaa siemenkeräystä varten.

- Jokaisella meidän kuudesta

oriista on nimikkovaginanasa, hän huomauttaa.

- Hygienia- ja kokosyistä. Sisään laitetaan valkoveseliiniä liukasteeksi ja kumin ja vaginan seinämän väliin lämmintä vettä. Valmis vagina asetetaan hyppypukin sisään. Kun ori sitten siemennetään, siemen kulkeutuu vaginan läpi pukin alla olevaan astiaan.

Aamun ensimmäistä oriä lähetetään hakemaan tarhasta kello seitsemän. Ori on nimeltään Keipinthefamily. Se on luonteeltaan leppoisa ja kulkee taluttajansa perässä löysän narun päässä.

- Hyppäämistä ajatellen saisi olla kiihkeämpikin, naurahtaa Rina. - Joskus se antaa meidän oikein odotella. Yleensä homma kuitenkin hoituu, kun sen antaa nuukaista liinaa, jossa on kiimaisen tamman hajua.

Näin nytkin. Pari ensimmäistä hyppyä ovat turhia, astiaan ei tule

Klo 0810. Janne hakee shetlanninponiori Golda Apachen luovuttamaan spermaa.

Klo 0850. Kaikki aamun hypytettävät oriit on käytetty pukilla. Jannen vaimo Marja ottaa valmiiksi pakatut spermapaketit mukaansa ja lähtee viemään niitä Tampereen rautatie- ja linja-autoasemille.

Klo 0915. Jannen farmariauto starttaa kohti parin kilometrin päässä sijaitsevia varsalaitumia. Vasta kun laitumet on tarkastettu, on aamukahvin aika.

” Ilman ultraa työ olisi aikamoista hakuammuntaa. ”

mitään. Kun Rina hyppyjen välissä pyöräyttää oriin pihassa ympäri ulkopuolisesta näyttää, että Rina pitelee sitä ”nenäliinan päässä”.

- Tästä ei kannata ottaa mallia. Pitäisi olla turvakengät ja kypärä, mutta me ollaan tän kanssa niin tuttuja.

Laboratorion on oltava pölytön

Kelloa katsoessa huomaa, ettei hypytukseen lopulta mene kuin reilu viisi minuuttia. Janne tulee viemään oriin pois, jotta Rina pääsee irrottamaan spermaa täynnä

olevan astian. Astia viedään siinä taakse laboratorioon.

Laboratoriossa kaikki välineet on peitetty muoveilla. Pöydällä on lämpökaappi ja kaksi mikroskooppia. Katosta roikkuu kärpsäpyödyksiä.

- Pölyä ei saa olla yhtään, eikä muutakaan likaa, varmistaa Eskola. Hän ottaa pipetillä spermaa pienelle lasilevyille. Mikroskooppilla tutkitaan, kuinka paljon siinä on siittiöitä ja kuinka suuri osa niistä on eläviä eli liikkuvia.

- Pieni tippa riittää. Tiheyden toivotaan olevan laimennettuna noin 50 miljoonaa siittiötä millilitrassa ja liikkuvuuden 60-70 %, jos

spermaa lähetetään toiselle asemalle.

Eskola vahvistaa sperman siirtokelpoiseksi. Hän sekoittaa siihen noin puolet laimennusnestettä, jossa on myös antibiootteja.

- Laimennus on tehtävä muutaman minuutin sisällä keruusta, sen jälkeen sperma säilytetään jäädytettynä.

Rina ojentaa Jaanalle annospatruunoita, joista osa tulee omalla asemalla siemennettäville tammoille, osa lähtee eteenpäin. Jaanan täytettyä ja nimikoitua patruunat Rina ja Maija pakkaavat ne lähetystä varten styroksilaatikoihin. Mukaan laitetaan todistus sperman laadusta ja oman aseman osoite, sillä laatikoiden toivotaan myös palaavan takaisin.

Laitumen kautta aamukahville

Jaanan työskennellessä laboratoriossa Janne on jo hypyttänyt toisen oriin ja Juho tuonut uudet tammattut tutkittaviksi. Vuoros-

sa on pieniä shetlanninponeja, joita varten eläinlääkärin on oltava polvillaan lattialla. Yhdellä tammoista on mukanaan varsa, joka ei millään meinaa pysyä pakkopilttuussa.

- Nämä ne vasta pelejä ovat, virnistää Juho.

- Kohta näet, kun isä hakee Goldan.

”Golda” on yhtä kuin maailmanennätysori Golda Apache, Juholle liisattu kilpaponi. Eikä Juho turhaan hymyilekään, sillä oriin saapuminen kuuluu kauas. Pihakivet sinkoilevat ja valtava harja hulmuu, kun pieni ori loikkii kohti hypypukkia. Pukkia on sitä varten madallettu.

- Teerenpeliä, tuhahtaa Janne, jonka haukset tekevät oritta pidellessään tosissaan töitä.

- Kun tämän sperma on hoidettu, Maija lähtee yhdeksäksi asemalle ja me tarkastamaan varsalaitumet. Ne ovat parin kilometrin päässä. Kymmenen maissa työntekijät ovat siivonneet tallin ja pääsemme kaikki aamukahville. ♦